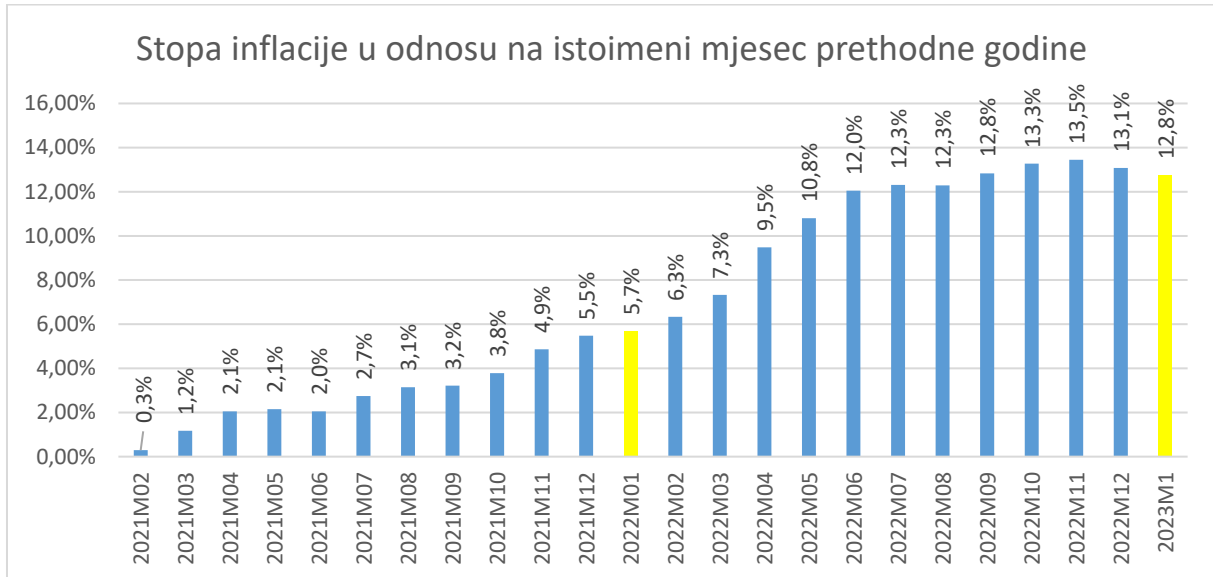

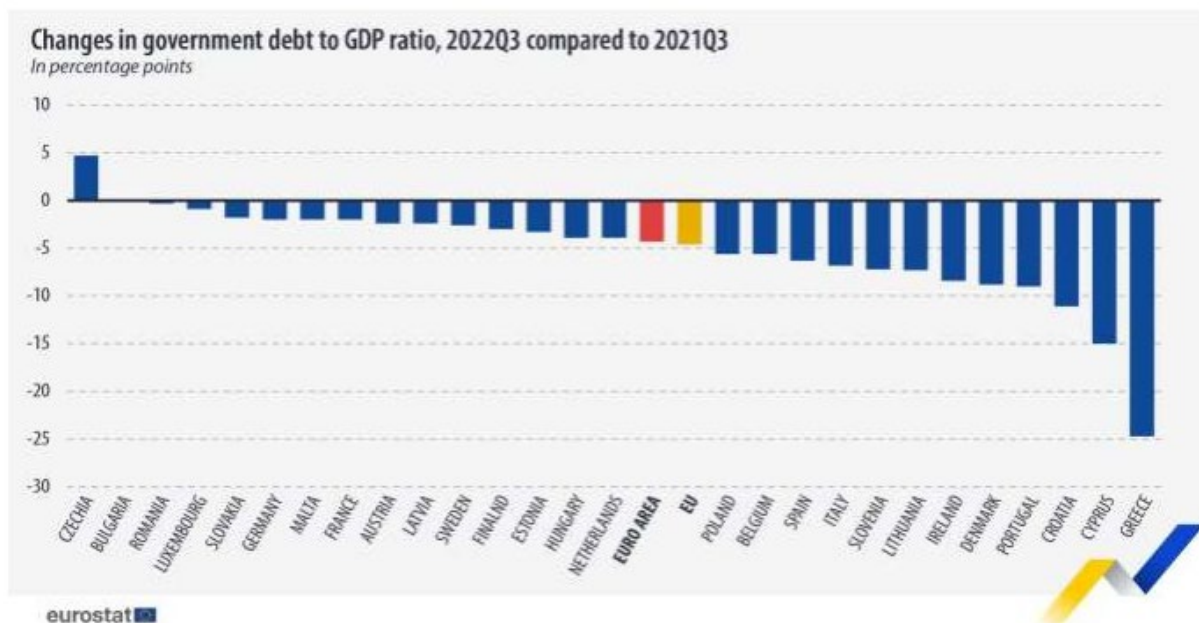
INFLACIJA I OČUVANJE KUPOVNE MOĆI GRAĐANA

Inflacija u siječnju 2023. iznosila je 12,7% u odnosu na siječanj 2022., a u odnosu na prethodni mjesec do promjene nije došlo. S obzirom da je u siječnju 2022. u odnosu na siječanj 2021. inflacija iznosila 5,7%, kumulativni rast cijena u razdoblju siječanj 2021. do siječnja 2023. je 18,44% prosječno, a to znači da je u siječnju došlo do minimalnog usporavanja inflacije.

Izvor: DZS (2023)

Dosadašnje mjere Vlade su bile nedovoljne za zaustavljanje inflacije, a stječe se dojam kako je Vlada tolerirala, ako ne i poticala inflaciju kako bi povećala prihode u proračunu i smanjila javni dug, tako da je Hrvatska u trećem tromjesečju 2022. godini imala **treće najveće smanjenje zaduženosti** u EU. Omjer duga i BDP-a je pao preko 10% u razdoblju od trećeg tromjesečja 2021. do trećeg tromjesečja 2022.

Izvor: Eurostat (2023)

Najveću gubitnici takve politike su bili zaposlenici, umirovljenici i socijalno ugroženi građani.

- **Direktni negativni učinak ovako izražene inflacije su poremećaji u raspodjeli i produbljivanje nejednakosti u društvu.** Inflacija i upravo ti poremećaji u raspodjeli na štetu građana utjecali su na oštri pad kupovne moći naših građana. Dakle, rastu nominalni i realni prihodi države i rastu profiti poduzeća (što se vidi i na rastu poreza na dobit), a na štetu plaća i mirovina, koje ne prate tu dinamiku rasta.
- **U zadnjih dvije godine inflacija je utjecala na pad realnih plaća i realne vrijednosti mirovina.** Krajem 2022. godine prosječna plaća u RH bila je nominalno veća za oko 8% u odnosu na kraj 2021., a uz inflaciju iznad 13% proizlazi **da su neto plaće realno pale za preko 5%**. Vrlo slična je situacija i s mirovinama. Prosječna mirovina je rasla nominalno oko 8,5%, **ali je realno pala za oko 5%**.
- **Navedeni pad kupovne moći plaća i mirovina je znatno veći od očekivanog ako uzmemo u obzir da je u prošloj godini BDP realno rastao za 6-7 posto.** Dakle, plaće i mirovine realno su pale za preko 10-11% **u odnosu na očekivanja vezana za ukupni rast BDP-a** i mogućnost da plaće i mirovine barem približno prate dinamiku nominalnog BDP-a.
- I da ponovimo, dodatna okolnost je **da inflacija posebno pogađa građane s niskim dohocima**, jer u strukturi inflacije najveći rast cijena je na onim proizvodima i uslugama koji imaju najveći udjel u potrošnji najnižih dohodovnih skupina – **hrana, energija i troškovi stanovanja**..¹

Trenutno raspoloženje hrvatskih građana je ogorčenost zbog činjenice da niti nakon dvije godine nema jasnih pokazatelja da se zaustavlja pad životnog standarda. **Naprotiv, nečinjenje i propusti Vlade (osvjedočili smo se tome i u slučaju utjecaja uvođenja eura na dodatni val rasta cijena) stvorili su nova inflacijska očekivanja koja plaše ljude**, osobito svjesne da je njihova kupovna moć već značajno oslabljena i da je svaki ishod koji bi u 2023. značio visoku stopu inflacije i daljnji rapidni pad kupovne moći jednostavno nedopustiv.

Naš stav je vrlo jasan – osim zaustavljanja inflacije nužno je implementirati mjere koje će zaustaviti daljnje urušavanje standarda naših građana, odnosno zaustaviti daljnji realni pad plaća i mirovina, te barem, dijelom nadoknaditi gubitke koji su se dogodili u zadnje dvije godine.

Sukladno prethodnome **predlažemo sljedeće mjere:**

U prvom koraku je nužno zaštititi radnike, umirovljenike i roditelje od utjecaja poskupljenja na način da se osiguraju povećanja mirovina, plaća, naknada i dječjih doplataka kako bi se spriječio pad kupovne moći navedenih skupina. Neprihvatljivo je dopustiti daljnje osiromašivanje umirovljenika, radnika i potrošača zbog dubokih poremećaja u raspodjeli dohotka.

- **Kako bi se zaštitilo umirovljenike** od pada kupovne moći mirovina ponovno tražimo **promjenu načina indeksiranja/obračuna mirovina** kako bi se njihov rast uskladio sa stopom inflacije. Naša je procjena da su umirovljenici u 2022. godini izgubili u prosjeku barem 180-200 eura zbog odbijanja Vlade da prihvati novi model usklađivanja mirovina koji bi bio značajno povoljniji za sve umirovljenike.
- **Što se tiče zaštite kupovne moći plaća**, ponovno predlažemo **podizanje neoporezivog osobnog odbitka sa 530 eura (4.000 kn) na 664 eura (5.000 kn)**. Na taj način bi se povećale

¹ Neodgovorno je da se cijene prehrambenih proizvoda dodatno „bildaju“ kad jednom dođu na police, i to iznad rasta ulaznih troškova, tj. podaci pokazuju da je stopa inflacije u maloprodaji bila 19%, a prema proizvođačkim cijenama oko 17%. <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/website/economy/food-price-monitoring/>

plaće za oko 360 eura na godišnjoj razini, što je realni gubitak svakog zaposlenika u 2022. zbog upornog odbijanja Vlade da prihvati naš prijedlog.

- **Povećanje dječjeg doplatka kako bi se zaštitila primanja roditelja od rastućih cijena.** Porast cijena posebno djeluje na niske dohodovne skupine, ali isto tako i na roditelje kojima potrošačka košarica uključuje čitav niz proizvoda i usluga koji u manjoj mjeri sudjeluju u troškovima života ostalih kućanstava. Stoga je nužno adekvatno adresirati i zaštititi roditelje od porasta inflatornih pritisaka.
- **Posebno pogođena skupina građana su svi oni koji nemaju riješeno stambeno pitanje i kojima su stanarine značajno porasle u vremenu inflacije.** Poremećaji na tržištu nekretnina posebno su utjecale na mlade obitelji, na studente i sve druge koji zbog malim primanja nisu u mogućnosti rješavanja stambenog pitanja. Zbog toga, **SDP predlaže sustavnu stambenu politiku** koja će dugoročno omogućiti rješavanje ovog važnog pitanja. **Od 2015. cijene stanova su narasle preko 60%, a čak 90% našeg stanovništva nema pojedinačnu kreditnu sposobnost za kupnju stana, s time da preko milijun ljudi u Hrvatskoj plaća više od 40% primanja za troškove stanovanja.** Navedeno znači da se u borbi za viši standard naših građana svakako moramo baviti i pitanjem stanovanja. SDP je pripremio i javno prezentira sustavnu stambenu politiku², a sukus je da se ona ne može svoditi na subvencionirane kredite i najam stanova, jer se time samo dodatno podižu cijene kvadrata i najma, već je potrebna snažnija zakonska regulacija, prije svega najma i državna ulaganja u stanogradnju, kako bi se osigurao javni stambeni fond, dostupan našim građanima po prihvatljivim cijenama. Uz izdvajanje 1% proračuna u izgradnju, u periodu od 5 do 6 godina možemo osigurati dodatnih 15.000 novih stanova što bi svakako utjecalo i na cijene stanova na tržištu.

Sukob Vlade i trgovaca ili „podgrijavanje“ inflacijskih očekivanja

Kao što je već rečeno, reakcije Vlade u ovoj krizi u velikoj mjeri su zakašnjele. To stvara dodatna inflacijska očekivanja. Pravo je pitanje zašto Vlada nije na vrijeme poduzela mjere koje bi prevenirale rast cijena uvjetovan uvođenjem eura. Ili zašto proces konverzije kuna u eure i utjecaj konverzije na inflaciju nije jasno razdvojen od mogućih opravdanih razloga za korekciju cijena u 2023. Umjesto toga, Vlada je ušla u svađu s poduzetnicima, prvenstveno s velikim trgovačkim lancima. **Te svađe te nedostatak komuniciranja oko nastavka anti-inflatornih mjera nesumnjivo su djelovale u smjeru povećanja inflatornih očekivanja i daljnjeg rasta inflacije.** U uvjetima neizvjesnosti oko novog paketa mjera Vlade odgađale su se investicije, ali isto tako i podizale cijene "za svaki slučaj", o čemu smo svi skupa svjedočili. Takva politika Vlade RH, u uvjetima kada Europska središnja banka povećava kamate i smanjuje likvidnost financijskog sektora, može djelovati na usporavanje ekonomskog rasta. U takvim uvjetima se rast troškova energije, hrane i zaduživanja prebacuje na kupce, potrošače i radnike. I otud kontinuirano dolazi pritisak na pad životnog standarda.

Umjesto sukoba sa poduzetnicima i sindikatima, **tražimo uvođenje novog modela subvencija** koji će djelovati u smjeru zaustavljanja rasta cijena. Novi model bi trebao biti usuglašen sa tripartitnim partnerima. Stupanj i model subvencija bi trebao biti vezan uz energetske tranzicije i usporavanje rasta cijena proizvoda koji su značajni za potrošnju socijalno najugroženijih građana. Pozitivan primjer navedenog pristupa je svakako i slučaj Francuske gdje je u dogovoru trgovaca i vlade raspravljana dobrovoljna antiinflacijska košarica jeftinijih dobara čije se cijene jedno vrijeme neće mijenjati.

---

² Više na: <http://www.sdp.hr/politike/polazne-tocke-stvaranje-prve-sveobuhvatne-politike-priustivog-stanovanja-republici-hrvatskoj/>

Pitanje regulatora i energetska tranzicija

Kako bi mjere protiv inflacije bile efikasne i kako bi se zaštitili najugroženiji građani, nužno je i redefinirati ulogu regulatora na tržištu u kontekstu politike pravedne raspodjele inflatornih troškova, te spriječiti indeksacije cijena i paralelna dogovaranja oko poskupljenja.³

S obzirom da se može očekivati trajnije stanje nestabilnosti na energetske tržištima, ali i sve veće posljedice klimatskih promjena, nova energetska politika Republike Hrvatske treba osigurati energetske sigurnost svojih građana što većim korištenjem raspoloživih domaćih energetske izvora s izrazitim naglaskom na obnovljive izvore energije – u tom smislu treba revidirati postojeću energetske strategiju. Hrvatske mora biti potpuno usmjerena na energetske tranziciju što uključuje održivi gospodarski razvoj koji se temelji na vlastitim obnovljivim izvorima. Za to je potrebno koristiti sve dostupne nove energetske tehnologije čime će se stvarati uvjeti za re-industrijalizaciju te za dogradnju vlastite energetske infrastrukture. Energetske tranzicija Hrvatske se treba temeljiti na tržišnim načelima i realnim cijenama energije, poticanom rastu udjela obnovljivih izvora energije pogotovo kod građana, poduzetnika i poljoprivrednika, povećanju energetske učinkovitosti zgrada i u prometu te rastu udjela električne energije.

Važan cilj bit će trajno smanjenje potrošnje fosilnih goriva i smanjena emisija stakleničkih plinova u skladu s ciljevima Europske unije. Oslanjanje Hrvatske na intenzivniji razvitak vlastitih obnovljivih izvora energije jedina je sigurna i geopolitički neutralna opcija u budućnosti. Ovu tranziciju treba ostvariti uz korištenje europskih fondova te uz poticanje domaće znanosti, osnivanje novih inovativnih tvrtki i poticanje postojećih na inovativnije poslovanje. Nova hrvatska energetske politika treba tijesno povezati gospodarstvo, znanstvenu zajednicu i javni sektor na kriterijima vrijednosti za novac i poslovne izvrsnosti.

Sadašnja situacija je potpuno neodrživa - na razini godine Hrvatskoj nedostaje i do 70% potrošnje plina i 10-15% potrošnje električne energije. Sadašnja situacija je neodrživa. U uvjetima inflatornih pritisaka, pada životnog standarda i iznimno visokih cijena energije nužno je zalagati se za subvencije

---

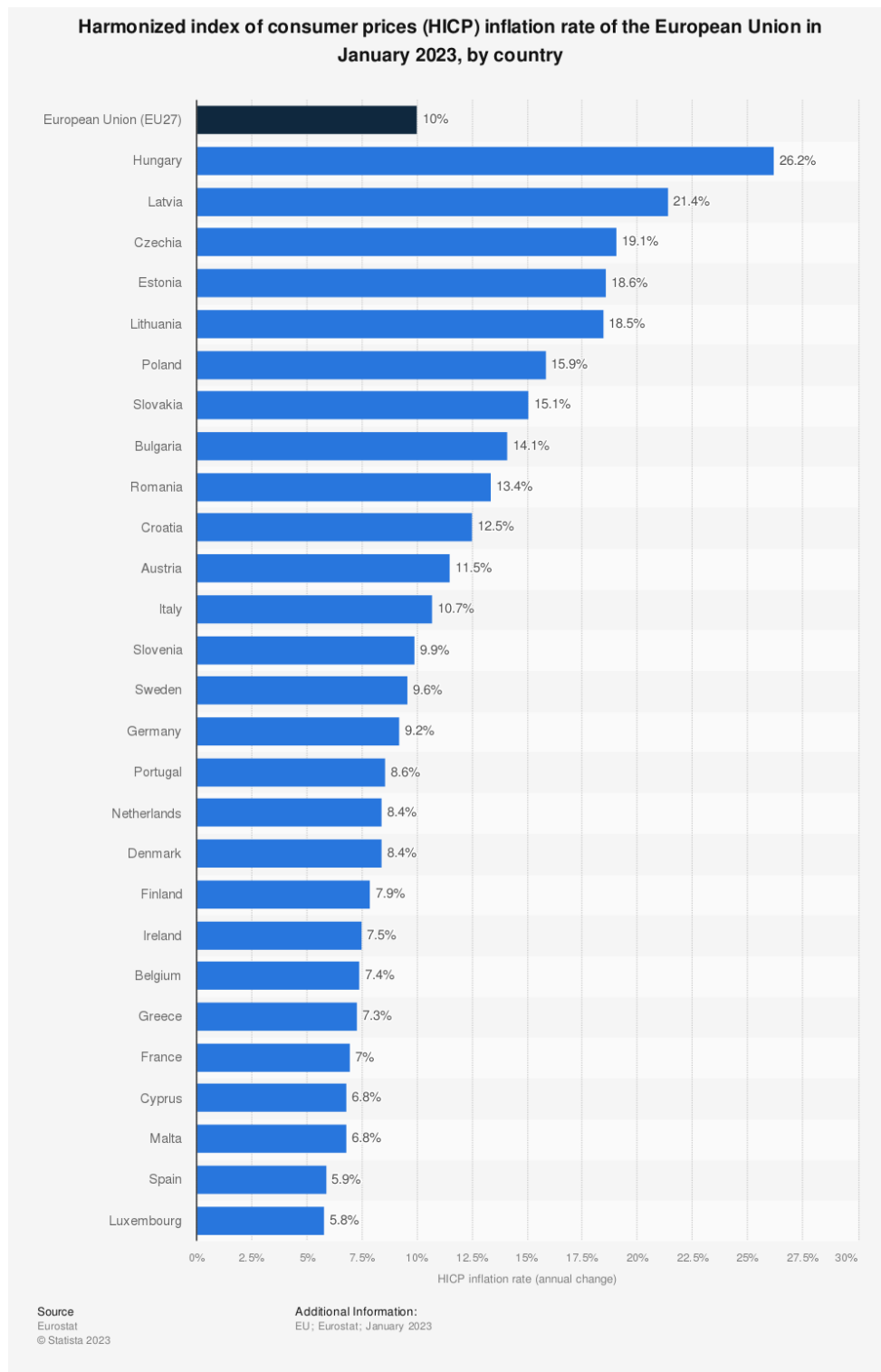
³ Krajem studenoga prošle godine HAKOM je donio "stručno mišljenje" o mogućnostima uvođenja usklađenja cijena javnih komunikacijskih usluga s godišnjom stopom inflacije i na taj način bespotrebno omogućio telekomunikacijskim operatorima povećanje cijena njihovih usluga. "Stručno mišljenje" nije nikakva regulatorna odluka, ali je u ovom slučaju omogućila telekomunikacijskim operatorima promjenu općih uvjeta poslovanja na štetu korisnika njihovih usluga. To posebno vrijedi za fizičke osobe i privatne tvrtke, obrte,... sve one koje nisu obveznici primjene Zakona o javnoj nabavi. Državne institucije, koje su uglavnom obveznici provođenja postupka javne nabave, neće biti pogođeni mogućim poskupljenjima zbog usklađenja s inflacijom jer su im cijene usluga telekomunikacijskih operatora zajamčene postojećim/važećim ugovorima. Telekomunikacijski operatori koriste prirodno ograničeno nacionalno/opće dobro, radiofrekvencijski spektar te adresni i brojevni prostor Republike Hrvatske, koje su, pogotovo u zadnjom dražbi, dobili po više nego povoljnim uvjetima. Zašto Država i u ovom slučaju omogućava telekomunikacijskim operatorima da povećaju ionako visoku dobit i to na račun građana i privatnog sektora gospodarstva. U svakom slučaju, ovakve odluke državnih tijela otvaraju Pandorinu kutiju i daju poticaj i ostalima da u cijene ukalkuliraju moguću inflaciju i da, zapravo, na taj način održavaju inflaciju na dvoznamenkastoj razini i rastu nezaposlenosti. Sličan slučaj imamo i s Hrvatskom poštom. Povećanje cijena je odobreno temeljem revidirane "price cap" odluke od strane HAKOMa, 3,55 kn. Znači HAKOM ne odobrava cijene HPu već odobrava maksimalno dozvoljeno povećanje košarice. No veći je problem odluka HAKOMa od ove godine od 12. siječnja 2023. Naime u vrijeme najveće inflacije HP je jedva zbog HAKOMa uspio podići cijenu za 7%, a sada im je HAKOM odlukom od prošlog tjedna dopustio povećanje do 26,50% iako se inflacija u 2023 planira daleko manja nego u 2022. Također niti HP nema planirane neke veće investicije kao što je bilo prije kada su gradili sortirni centar i poslije novu upravnu zgradu koja je dovršena prošle godine.

cijena energije. Paralelno s time nužno je vezati subvencije cijena energije kućanstvima i poduzećima uz poticaje za energetske tranzicije na obnovljive izvore energije. Energetske kompanije (npr. HEP) dugoročno ne mogu samostalno snositi troškove nižih cijena energije, te je stoga nužno osmisliti čitav sustav olakšica, poreznih oslobođenja, beskamatnih kredita i pojednostaviti procedure kako bi što veći dio potrošača napravio energetske tranzicije dok traje program subvencije cijena uvozne energije.

Prijedlozi:

- HEP treba očuvati kao temeljnu tvrtku za opskrbu električnom energijom. Novi, stari HEP treba biti jedan od glavnih nositelja energetske tranzicije koji će u punoj mjeri otvoriti prostor građanima na energetskom tržištu, ali i uz vlastitu obvezu ulaganja u potrebne proizvodne objekte, kao i razvoj strateške infrastrukture i projekte kao što su: pametne mreže ili reverzibilne hidroelektrane radi skladištenja energije.
- INA je desetljećima bila ključna hrvatska energetska tvrtka, a nakon toga predmet nacionalne frustracije zbog lošeg upravljanja i kriminalnih aktivnosti u prepuštanju upravljačkih prava tzv. strateškom partneru. *Novu INA-u treba hitno izgraditi na znanju i iskustvu koje još postoji, a nakon sporazuma o razvrgnuću postojećih vlasničkih odnosa te podjela imovine INE u skladu s interesima energetske sigurnosti sadašnjih suvlasnika.* Nova INA - uz pametnu suradnju s HEP-om koju mora osigurati politika, treba biti nositelj energetske infrastrukture bitne za energetske neovisnost i sigurnost Hrvatske. Preuzeti/izgraditi novu INA-u koja će uz postupni fade-out ugljikovodika kroz iduće desetljeće, fokus na početku imati na rafinerijskom biznisu za domaće tržište, korištenju domaćeg plina i razvoju velikih nacionalnih projekata obnovljivih izvora i vodika;
- Potpuno otvoriti energetsko tržište – operator prijenosnog sustava i operator distributivnog sustava trebaju biti otvoreni svim proizvođačima energije, transparentno i bez diskriminacije;
- Revidirati politiku subvencioniranja cijena električne energije bez kriterija/obveza energetske tranzicije;
- Administrativno otkočiti investicije u velike projekte (riješiti problem energetske odobrenja, nedostajućih podzakona i dugotrajnih procedura koje uključuju i državnu i županijsku razinu);
- Pokrenuti masovnu solarizaciju krovova – propisati obvezno postavljanje sunčane elektrane na krovove zgrada u javnom vlasništvu kao i na krovove novih zgrada bez obzira na tip investicije (privatni/javni). (Po najnovijoj EU statistici za 2022., Hrvatska je po stanovniku druga najgora u EU po instaliranoj snazi sunčanih elektrana. Jedino je Latvija s nemjerljivo manje sunčanih sati iza nas, a za usporedbu, u 2020. još smo bili treći najgori, tako da ni trend nije ohrabrujući).;
- Energetske tržište otvoriti građanima, a model energetske zajednice učiniti funkcionalnim – pojednostavniti i ubrzati procedure, suštinski promijeniti pristup i građane učiniti poželjnim sudionicima na energetskom tržištu te omogućiti da ostvaruju prihod iz energetske djelatnosti bez suvišnih prepreka i kočnica;
- Prepoznati važnost centraliziranih sustava grijanja, odnosno poticati toplinarstvo na koje usprkos svim europskim i hrvatskim strategijama i zakonima, u praktičnom i operativnom smislu, hrvatsko zakonodavstvo djeluje destimulirajuće. Trenutna situacija na energetskom tržištu izrazito je nepovoljna za tvrtke iz sektora toplinarstva koje su ključne za brzu i učinkovitu dekarbonizaciju gradova, a cijeli je sektor dugi niz godina neopravdano zanemarivan u odnosu na ostatak energetike. Centralizirano grijanje danas, a sutra i hlađenje, državna energetska politika mora učiniti konkurentnim s obzirom na sve tehničke i okolišne prednosti i konačno završiti štetnu priču favoriziranja plinskog lobija na štetu nacionalnih interesa.

Harmonizirana stopa inflacije siječanj 2023/siječanj 2022

Omjer duga i BDP-a:

